

SLUTRAPPORT

Bygg klokt - enkelt avhjälpna hinder

Inte krav utan möjligheter

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	s.3
<i>Bakgrund och syfte</i>	s.4
<i>Projektets genomförande</i>	s.5
<i>Informations – och kursmaterial</i>	s.7
<i>Erfarenheter från projektet</i>	s.8
<i>Fortsatt arbete</i>	s.10
<i>Slutsatser</i>	s.11
<i>Bilagor:</i>	s.12
<i>Förteckning över kursorter</i>	
<i>Ramprogram</i>	
<i>Tips till lokalföreningar</i>	
<i>Faktablad</i>	

Sammanfattning

Projektet Bygg klokt - enkelt avhjälpna hinder. Ett projekt som vänt sig till Bygg kloks medlemmar. Projektet har genomfört 120 kurser där vi spridit information om föreskrifterna för enkelt avhjälpna hinder till våra medlemmar.

Vi kan konstatera att det pågår en hel del arbete med att förbättra tillgängligheten för personer med funktionshinder. Men att enkelt avhjälpna hinder inte är det stora lyft som beslutsfattarna hoppades.

Om Undanröjandet av enkelt avhjälpna hinder ska få någon riktig effekt så tror vi att Fastighetsägarna, både privata och offentliga samt lokalhållare måste avsätta pengar i budget för åtgärder. Att kommunerna måste ta sin roll som myndighet på allvar och att man bildar samrådsgrupper lokalt för att prioritera åtgärder.

Kurs i Kristinehamn

Bakgrund och syfte

Bygg klokt har med ekonomiskt stöd ur Arvsfonden genomfört projektet Bygg klokt - enkelt avhjälpna hinder. Projektet startade hösten 2005 och avslutades i februari 2009.

Bygg klokt är ett samarbete mellan följande sju handikapporganisationer:

De Handikappades Riksförbund - DHR

Reumatikerförbundet - R

Neurologiskt Handikappades Riksförbund - NHR

Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar - RBU

Synskadades Riksförbund - SRF

Hörselskadades Riksförbund - HRF och

Riksförbundet Trafik, Olycksfalls och Polioskadade - RTP

Bygg kloks uppgift är att på uppdrag av medlemsförbunden samordna, bevaka och operativt arbeta med frågor som berör tillgänglighet och användbarhet i den byggda miljön för personer med rörelse och orienteringssvårigheter.

År 2000 beslutade regering och riksdag att stärka Plan och Bygglagen med en retroaktivt verkande § i kap 17 §21a om undanröjandet av enkelt avhjälpna hinder för personer med rörelse eller orienteringssvårigheter i lokaler och på platser dit allmänheten har tillträde. År 2003 kom Boverket med föreskrifter och allmänna råd för hur lagen bör tolkas BFS 2003:19 HIN 1

Lag och föreskrifterna är retroaktivt verkande. Något som är mycket ovanligt. Vi känner inte till någon annan bygglagstiftning i världen som har ett liknande krav. Därför planerade Bygg klokt ett projekt för att stödja sina medlemmar och deras lokalföreningar i arbetet med HIN 1 och se vilken genomslagskraft en retroaktiv lagstiftning kan ge

Bild från kurs i Mellerud

De Handikappades Riksförbund, Hörselskadades Riksförbund, Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Reumatikerförbundet, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, Riksförbundet för Trafik-Olycksfalls och Polioskadade, Synskadades Riksförbund

Projektets genomförande

Projektet har i huvudsak vänt sig till våra medlemmar och funktionärer i våra lokalföreningar. Vi har arrangerat ca 120 lokala träffar/kurser där medlemmarna har bjudits in. Representanter från kommun och arkitektkontor har ibland också deltagit i träffarna.

Temat på träffarna har varit tillgänglighet och användbarhet av den byggda miljön för personer med rörelse och orienteringssvårigheter med fokus på HIN föreskrifter och allmänna råd för undanröjandet av enkelt avhjälpna hinder.

Bild från kurs i Vänersborg

Projektet avslutades med att vi arrangerade fem uppföljningskonferenser. På dessa medverkade Boverket Sveriges kommuner och landsting, lokala företrädare från kommuner, landsting och länsstyrelse, Statens Fastighetsverk, EIDD Sverige/Design för alla.se och representanter från handikapprörelsen.

De Handikappades Riksförbund, Hörselskadades Riksförbund, Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Reumatikerförbundet, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, Riksförbundet för Trafik-Olycksfalls och Polioskadade, Synskadades Riksförbund

För att säkra en uppföljning av projektet så arrangerade projektet en fördjupad kurs för ansvariga funktionärer inom förbunden år 2007. En uppföljning av denna kurs genomfördes i januari 2009.

Se bilagor

Förteckning över kursorter- ramprogram för lokala kurser - regionala seminarier

Informations - och kursmaterial

Vid projektets start kontrollerade vi vilka material som fanns att tillgå. Vi konstaterade att det finns bra handböcker i ämnet. Exempelvis: Boverket. Enklare utan hinder och Bygg tjänst - Bygg ikapp handikapp samt informationsmaterial och checklistor från HANDISAM.

Vi beslöt att inte göra ytterligare någon ny handbok. I projektet valde vi i stället att ta fram ett antal faktablad som kortfattat beskriver de viktigaste kraven vi har på den byggda miljön. faktabladen är enkla och kan användas såväl av våra medlemmar som av personer och företag som är verksamma inom byggsektorn.

Faktabladen beskriver kort och konkret de krav vi kan ställa i arbetet med "Enkelt avhjälpna hinder". Faktabladen kompletterar befintliga handböcker.

Som kursmaterial har vi använt en mapp som har bestått av våra faktablad, information från Boverket och HANDISAM samt föreskrifterna BFS 2003:19 HIN 1

Se Bilaga: Faktablad finns också i Daysi format

Erfarenheter från projektet

Projektet har i första hand vänt sig till våra medlemmar d.v.s. personer som är direkt berörda av den fysiska miljöns utformning. De erfarenheter vi redovisar nedan är en sammanfattning av hur våra medlemmar uppfattar situationen. Grundfrågan är: har det blivit mer tillgängligt och användbart för personer med funktionsnedsättning eller ej.

Kommer Sverige att bli mer tillgängligt senast år 2010 och har undanröjandet av enkelt avhjälpna hinder haft någon effekt i verkligheten.

Erfarenheterna kan i korthet sammanfattas så här:

- Många medlemmar är skeptiska till föreskrifterna - det är ingen idé att försöka eller de är otillräckliga
- Kommunerna känner för det mesta till föreskrifterna
- Många kommuner har gjort inventeringar i centralorten - fokuserar på utemiljön
- Åtgärdsplaner görs - men få åtgärder genomförs
- Åtgärder som görs är i huvudsak åtgärder i utemiljön, - busshållplatser och övergångställen
- En del kommuner har öronmärkta pengar för tillgänglighets åtgärder . Åtgärderna gäller tillgängligheten generellt och är inte nödvändigtvis åtgärder för som har bäring på "enkelt avhjälpna hinder".
- Vår medlemmar prioriterar att arbeta med enkelt avhjälpna hinder genom KHR Kommunala handikappråd
- Man blandar ihop arbetet med enkelt avhjälpna hinder med arbete med detaljplaner och ritningsgranskning
- Många kommuner - fastighetsägare skyller på att föreskrifterna är oklara. därför avvaktar man
- Vad de privata fastighetsägarna gör känns oklart. Våra medlemmar har inte märkt särskilt mycket t.ex. tillgängligheten till butiker. Fortfarande saknas dörröppnare och många har ett trappsteg.
- Lokalhållare uppfattar inte att lagen gäller dem
- Tillfälliga hinder i gatumiljön som vägarbeten, snöröjning. parkerade cyklar, reklam uppfattar personer med funktionsnedsättningar som ett större hinder än kraven i HIN

Projektet har arbetat i över tre år och föreskrifterna för Undanröjandet av enkelt avhjälpna hinder har nu funnits i fem år. Trots detta kan vi konstatera att enkelt avhjälpna hinder hittills inte fått den effekt som lagstiftarna hoppades.

Den positiva effekten av kravet på undanröjandet av enkelt avhjälpbara hinder är att kraven på orienterbarhet i Bygglagstiftningen har blivit tydligare i BFS 2003:19 HIN 1. Samt att tillgängligheten och användbarheten av den byggda miljön har lyfts fram.

Visserligen har vi inom handikapprörelsen arbetat med tillgänglighetsfrågorna länge men kraven i handlingsplanen "Från patient till medborgare" om att Sverige ska bli tillgängligare senast år 2010 har ändå fått en viss effekt. Vi kommer inte att nå målet men frågan om att skapa bättre tillgänglighet och användbarhet har lyfts fram.

Vi har noterat att beställarna ställer större krav på att tillgängligheten för funktionshindrade personer beaktas när arkitektkontor anlitas.

Vi har också noterat att det pågår arbete med att förbättra tillgängligheten i kulturbyggnader och att "Design för alla tänket" tillämpas och utvecklas.

Under projekt tiden har vi haft kontakt med departementen och Boverket och informerat om de positiva och negativa erfarenheter vi fått. Projektet har också medverkat på olika aktiviteter som Boverket arrangerat.

Fortsatt arbete

Vår uppfattning är att om arbetet med att undanröja hinder i publika lokaler för funktionshindrade personer ska lyckas tror vi att följande punkter bör beaktas:

- Alla fastighetsägare så väl offentliga som privata samt lokalhållare måste avsätta pengar i budget för undanröjandet av hinder för tillgänglighet
- Kommunerna och länsstyrelse måste ta sin roll som myndighetsutövare på allvar
- Mer tid behövs, Det är först år 2008 som vi kan skönja ett mer aktivt arbete med att undanröja hinder för tillgänglighet.
- Vi behöver också initiera fram nya produkter och nya lösningar
- Kraven på belysning, ljudmiljö och lekplatser i Föreskrifter och allmänna råden för §21a i Kap 17 i PBL bör förtydligas
- Vi tror på dialog, I vårt arbete runt om i Sverige har vi mött kunniga medlemmar. Vi tror därför på en seriös dialog mellan fastighetsägare, kommunen, lokalhållaren och representanter från handikapprörelsen. Inrätta gärna en tillfällig grupp som ska ha ett uppdrag att prioritera åtgärder och lösa oklarheter lokalt.

Slutsatser

Undanröjandet av enkelt avhjälpbara hinder har inte fått den effekt som lagstiftaren och handikapprörelsen hoppats. Tillfälliga hinder upplevs som mer problematiska än vad kraven i HIN är.

Arbetet med att göra Sverige mer tillgängligt går sakta framåt. Orealistiskt att nå målet år 2010 trots att Boverket, Sveriges kommuner och landsting och HANDISAM har fått extra resurser f.o.m. år 2009.

Stockholm i februari 2009

Bygg klokt

Dagny Mörk och Marit Jensen

BILAGOR

Förtäckning över kursorter

A - B

- Stockholm x
- Vallentuna
- Täby
- Huddinge x
- Sollentuna
- Norrtälje
- Upplands Väsby

C Uppland

- Uppsala x
- Enköping
- Tierp
- Älvkarleby
- Håbo
- Bålsta

D Sörmland

- Flen
- Nyköping
- Katrineholm
- Strängnäs
- Eskilstuna
- Gnesta

E Östergötland

- Norrköping
- Söderköping

F Jönköping

- Jönköping
- Gnosjö
- Nässjö

G Kronoberg

- Markaryd

H Kalmar

- Oskarshamn
- Kalmar
- Öland
- Emmaboda
- Nybro

I Gotland

- Visby

K Blekinge

- Karlskrona
- Sölvesborg
- Ronneby x
- Karlshamn
- Olofström

M - L

- Malmö x
- Tomelilla
- Ängelholm
- Landskrona
- Hässleholm
- Lund

N Halland

- Laholm x
- Halmstad
- Falkenberg

O Bohuslän

- Göteborg
- Uddevalla

P Älvsborg Dalsland

- Vänersborg x
- Strömstad

- Trollhättan
- Uddevalla
- Mellerud
- Åmål
- Ed
- Ulricehamn
- Borås
- Alingsås

R Skaraborg

- Mariestad
- Lidköping
- Skara

S Värmland

- Karlstad x
- Kristinehamn x

T Närke

- Örebro x
- Kumla
- Hallsberg
- Karlskoga
- Degerfors
- Askersund
- Hällefors
- Nora

U Västmanland

- Västerås x
- Arboga x
- Kungsör
- Köping
- Skinnskatteberg
- Sala

W Dalarna

- Borlänge x
- Mora
- Falun
- Smedjebacken

- Hedemora

- Rättvik
- Avesta
- Malung

X Hälsingland Gästrikland

- Hudiksvall
- Gävle x

Y Medelpad Västernorrland

- Härnösand x
- Kramfors
- Örnsköldsvik
- Sollefteå
- Sundsvall x
- Timrå x

Z Jämtland

- Östersund x
- Strömsund
- Bräcke

AC Västerbotten

- Skellefteå
- Lycksele
- Storuman
- Vilhelmina
- Sorsele

De Handikappades Riksförbund, Hörselskadades Riksförbund, Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Reumatikerförbundet, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, Riksförbundet för Trafik-, Olycksfalls- och Polioskadade, Synskadades Riksförbund

- Vinden
- Umeå
- Dorotea

BD - Norrbotten
- Kiruna

- Gällivare
- Pajala
- Arvidsjaur
- Kalix
- Luleå
- Haparanda
- Piteå

x

x - vi har varit i orten flera gånger

Regionala uppföljningsträffar

Arboga

Kalmar

Luleå

Malmö

Stockholm

Ramprogram Lokala kurser / tematräffar

Inledning - presentation

Bygg klokt har ordet

**Kort om handlingsplanen "Från patient till
medborgare"**

**Aktuell lagstiftning på
tillgänglighetsområdet**

paus

**Genomgång av Föreskrifter och allmänna
råd för undanröjandet av enkelt avhjälpna
hinder**

Vad händer i kommunen / kommunerna

**Hur kan man arbeta med HIN-frågorna
lokalt**

Bild från kurs i Sundsvall